

BESTEBUREN

Nederland en Vlaanderen zijn BesteBuren. We delen een taal en we wonen dicht bij elkaar maar - zoals dat met buren gaat - we ontmoeten elkaar te weinig. Dat is jammer want we hebben elkaar veel te bieden, nu en in de toekomst. Daarom vierden we met BesteBuren een jaar lang Vlaams-Nederlandse creativiteit en culturele samenwerking. Het BesteBuren-jaar liep van 8 februari 2015 tot en met 14 februari 2016.

HET BESTEBUREN-FONDS

- Aanleiding: 20 jaar culturele samenwerking tussen Vlaanderen en Nederland.
Doel: de creativiteit en culturele samenwerking in de Lage landen stimuleren, en duurzame toekomstplannen uittekenen.
- De Vlaamse en Nederlandse overheden stelden een budget van 500.000 euro ter beschikking voor Vlaams-Nederlandse culturele projecten. deBuren en DutchCulture - de ceremoniemeesters van het feestjaar - creëerden en beheerden een matchingsfonds waaruit bedragen van 2000, 7000 en 14.000 euro werden toegekend aan in totaal 100 Vlaams-Nederlandse culturele samenwerkingsprojecten. Er werden 352 projectvoorstellen ingediend, en een Vlaams-Nederlandse programmaraad verdeelde het budget over 105 projecten in twee selectierondes. 100 daarvan werden daadwerkelijk uitgevoerd. BesteBuren was aanwezig in 39 steden en gemeenten in Nederland, en 30 in Vlaanderen.
- De opdeling in categorieën 2000, 7000 en 14.000 werd goed onthaald. Het feit dat BesteBuren een matchingsfonds was, betekende dat partners hun project écht moesten willen doen, zij moesten zelf immers de helft of twee derden van het steunbedrag bijpassen. Vanuit BesteBuren zijn heel veel kleine, enthousiaste en wendbare projecten ondersteund voor 2000 euro en een flink aantal projecten voor 7000 euro. De categorie van 14.000 bevatte in hoofdzaak erg grote projecten die BesteBuren meer uitstraling en visibiliteit moesten geven. In sommige gevallen viel die visibiliteit tegen: dergelijke grote projecten hebben sponsors die grotere bedragen op tafel leggen en meer zichtbaarheid eisen dan een relatief kleine partner als BesteBuren.
- In functie van het beperken van de administratieve last, én omdat het steungeld vooral bij de kleinste projecten snel nodig was ifv cashflow, werd besloten de steunbedragen in één keer uit te keren (in tegenstelling tot een deel op voorhand en het saldo achteraf). Het nadeel van die werkwijze is dat je – afgezien van een contract dat stipuleert dat bij niet-uitvoering het geld wordt teruggevorderd – geen stok achter de deur hebt om projectpartners tot een aantal dingen te bewegen, zoals het tijdig terugsturen van een projectverslag. Vooral bij de 7000-categorie bleek het lastig om verslagen terug te krijgen. Een aantal van de projecten in die categorie hadden 14.000 euro gevraagd maar wegens de beperktheid van de middelen voor de veelheid aan kwalitatieve aanvragen slechts 7000 ontvangen.
- Wegens uitval van acht projecten hebben we een positief saldo van 17.000 euro (wat op een totaalbedrag van 500.000 als acceptabel kan beschouwd worden).

GEHANTEERDE CRITERIA & EEN GREEP UIT DE PROJECTEN

De BesteBuren-programmaraad hanteerde de volgende principes en criteria bij het samenstellen van het kernprogramma:

- *Bottom-up*: er werd niet proactief gecureerd maar gewerkt op basis van aanmeldingen. Het resultaat was een brede en gevarieerde waaier van heel kleine tot heel grote projecten.
- *Duurzaam*: voorrang werd gegeven aan projecten die konden doorlopen na het BesteBuren-jaar
  - **Publicaties**, zoals bijvoorbeeld het lijvige Zwart-Witboek van *Rekto:verso*, dat inging op culturele en maatschappelijke thema's en problematieken die Vlaanderen en Nederland gemeenschappelijk hebben, én vernieuwende oplossingen aandroeg. Of zoals *Gonzo Circus*, dat een BesteBuren-muzieknummer maakte. Of zoals de *longreads* over actuele kunstkritiek die gecreëerd en online beschikbaar gemaakt zijn (cfr. website van het Publishing Lab) door het Instituut voor Netwerkculturen in Amsterdam en hun partners binnen het project 'De toekomst van de kritiek'.
  - **Mobiele apps**, zoals de muziekcomposities voor luisterwandelingen in Neerpelt en Uden (zie ook verder), of zoals de mobiele jukebox in Gent en Utrecht, waarmee mensen hun favoriete *singalong* konden aanvragen, die door de plaatselijke beiaardier op de stadsklokken werd gespeeld. Men is van plan het project te hernemen.
  - Verder zijn er nog tal van voorbeelden van projectpartners die verdere samenwerkingen plannen in de toekomst. Veel ervan komen verder in dit document aan bod.
- Aandacht voor *culturele diversiteit*
  - Bijvoorbeeld de samenwerking tussen Rotterdam Unlimited en Couleur Café (Brussel), met een sterke focus op **stedelijke jonge makers en nieuw talent**.
  - Bijvoorbeeld het IHA (Institute of Human Activities) van Renzo Martens: een onderzoekscentrum in Congo dat werkt met plantagearbeiders en met hen reflecteert op **kunst en economische ongelijkheid**. Lokaal gemaakte kleine sculpturen die o.m. de gevoelens van lokale makers verbeelden en in chocolade worden gegoten, kunnen worden aangekocht in het Westen. Het uiteindelijke doel is dat er (eindelijk) een inkomen staat tegenover de exploitatie (het bekijken) van de gevoelens van de Congolees. Het IHA werkt samen met verschillende Vlaamse en Nederlandse instellingen en is ook in Brussel en Amsterdam gevestigd. Er komt een film over het project en een tentoonstelling in BOZAR (Brussel) in 2016.
  - Bijvoorbeeld het vertelconcert *De Weg* van Ekaterina Levental, o.a. getoond in de Bijloke Gent en de Grote Kerk in Zwolle. Ze vertelt haar levensverhaal, hoe ze haar vaderland ontvlucht is op zoek naar een nieuwe toekomst. Ze maakt de werkelijkheid van het '**moeten verlaten**' inzichtelijk.

- Aandacht voor *geografische spreiding* en voldoende aandacht voor projecten op het *grensgebied* Vlaanderen-Nederland.
- Aandacht voor *diversiteit in generaties*, zowel wat publiek als wat makers betreft, en extra aandacht voor *jonge/nieuwe makers*
  - Zoals bijvoorbeeld De Droomkoffer: een combinatie van rap en slam poetry met schaduwtheater, die onder meer rusthuizen en gemeenschapscentra aandeed.
  - Zoals Go Short, het kortfilmfestival in Nijmegen dat voor de tweede keer op rij een extra Vlaamse editie organiseerde in samenwerking met het Internationaal Kortfilmfestival Leuven, en vooral mensen jonger dan 30 bereikt.
  - Zoals graffiti art: het Benelux Street Art Festival in Amsterdam, met als curatoren Urban Art Now (NL) en Street Art Belgium (VL): ART17 was een expo met werk van 21 *street artists* in OT301 te Amsterdam (<http://www.ot301.nl>).
  - Voor kinderen was er, naast verschillende masterclasses en workshops (o.a. op Vormidable), een creatie van Ricardo Huisman: geluidsinstallaties omgeven door zachte stof, waarmee de allerkleinsten konden spelen en experimenteren. Die werd eerst uitgeprobeerd in het kinderdagverblijf Prinses Irene in Amsterdam en ging daarna naar het Babelut Festival in Neerpelt.
  - Karuselo Rakonto: een verhalenmolen voor kinderen op het Brusselse kinderfestival SuperVliegSuperMouche (een creatie van WIELS en een reeks partners, kunstenaar Paul Govaerts die samen met kleuters uit verschillende scholen verhalen bedacht), en Patries Wichers en Karolien Vanderstappen die draaimolenfiguren schiepen uit recyclagemateriaal, samen met kleuters en hun ouders. De Karuselo was te zien (én te gebruiken door kinderen) in Brussel en in Rotterdam.
  - Intergenerationeel zangkoor: Talent voor Vrijheid/Music Generations met rapper Akwasi.
  - *In de pas* (Larf en Theaterschip), een productie gemaakt door Vlaamse en Nederlandse jongeren van 12 tot 14 jaar oud.
  - *EXPLORER/Prometheus ontketend*: een theaterproductie met realtime motion capture van acteurs, was een samenwerking tussen Crew ('generatie BC-before computer') en het jongere Urland ('generatie AC-after computer').
  - Rapworkshops voor jongeren in Utrecht en Brussel binnen het project DRONGO Rap, en in Leuven en Rotterdam met Music Generations.

- *Verhuis je talent* van het Kunstbende Collectief van Nederland en van Vlaanderen. De jongeren gingen samen op onderzoek uit rond gelijkenissen en verschillen tussen Vlamingen en Nederlanders. Eerst leerden ze elkaar kennen via brieven, daarna maakten ze een voorstelling samen in het Carwash Theater Antwerpen.
- Aandacht voor *diversiteit in thema's en disciplines*: van klassiek tot cutting edge, van highbrow tot volkscultuur, en alles ertussenin: tijdens het BesteBuren-jaar is niet enkel theater, poëzie en literatuur of muziek te zien geweest, maar ook nieuwe mediakunst, kunstsmederij en keramiek, vormgeving, animatiefilm, online radio, luisterspelen op scene gebracht, schaduwtheater, circus, met linken naar psychiatrie en kwetsbare groepen (van de expo *Karakterkoppen* tot de residenties van kunstenaars in een psychiatrisch centrum en in een project beschut wonen: KAOS en het Vijfde Seizoen, centra in Brussel en Den Dolder. De kunstenaars maakten foto's en videomateriaal over voorwerpen die bewoners maakten, en in het gemeenschapscentrum in Brussel werd een kunstenaarskamer ingericht).
- Aandacht voor projecten die *uitstraling en visibiliteit* konden genereren en voldoende publieksbereik genoten.
  - Vaak maakten de BesteBuren-projecten deel uit van grote drukbezochte festivals (zoals het Vlaamse en het Nederlandse Theaterfestival, November Music, de Filmfestivals van Utrecht en Oostende, en het festival Circuslabirynt.
  - De grote kaskrakertentoonstellingen (*Vormidable, Willem I, Design Derby*) kenden zeer hoge bezoekerscijfers
- Aandacht voor *gloednieuwe samenwerkingen* maar ook voor *bestaande samenwerkingen* die zich wilden intensiveren.
  - Live in your Living Room, het reizende huiskamerfestival, is al sinds 2005 actief in Nederland en Vlaanderen. Met het BesteBuren-project *Club Canapé*, dat op één avond telkens een Vlaamse en een Nederlandse act boekte, kleurde het project extra Vlaams-Nederlands.
  - Het GoShort kortfilmfestival in Nijmegen had ook in 2014 al een Vlaamsgetinte editie ingericht. Dit keer echter zorgden ze er in samenwerking met het Internationaal Kortfilmfestival Leuven voor dat het hele festival Vlaams kleurde: van programma's tot jury's, van interviews tot lezingen, van Q&A's tot publicaties. Zowel ervaren als net afgestudeerde Vlaamse filmmakers waren te gast.
- Aandacht voor *thema's die Vlaanderen en Nederland binden*: die kwamen o.m. aan bod in de projecten rond kunstkritiek, het Zwart-Witboek van Rekto:verso en het Transitiebureau, en de Pacificatielezing van Peter Vandermeersch in Breda.

- *Inclusiviteit*: ook niet-gehonoreerde projecten die buiten het kernprogramma vielen werden meegenomen in de communicatiecampagne en in de bloemetjes gezet. Zowel grote en prestigieuze als erg kleine projecten kregen communicatieve ondersteuning, en konden van de online BesteBuren-agenda gebruik maken. In totaal werden 391 Vlaamse en Nederlandse projecten in de agenda toegevoegd. De agenda werd door CultuurNet Vlaanderen opgezet, en ingewerkt in de BesteBuren-website. Bijvoorbeeld :
  - Het Museum voor Schone Kunsten in Gent herbergt ruim 60 Hollandse schilderijen uit de 17e eeuw, 'De Gouden Eeuw Revisited'.
  - BesteBuren was voor de Druivenstreek in de Brusselse rand dé themalijn voor hun jaarprogramma.
  - In Museum Boijmans van Beuningen in Rotterdam was er de tentoonstelling 'De ontdekking van het dagelijks leven - van Bosch tot Bruegel',
  - Speciale aandacht voor Belgische schilder Rik Wouters bij 'Kleur ontketend' in het Gemeentemuseum van Den Haag.

- *Uitwisseling*:
  - Voorrang werd gegeven aan projecten die een echte Vlaams-Nederlandse uitwisseling reflecteerden: artistieke samenwerkingen, projecten die zowel in Nederland als in Vlaanderen plaatsgrepen, wederzijdse residenties en bezoekersprogramma's, dubbelinterviews. Dit aspect van uitwisseling vormt de rode draad doorheen het hele BesteBuren-programma.
  - Los van het BesteBuren-kernprogramma ging men ook op beleidsmatig niveau uitwisselingen aan. Beleidsmakers van het Nederlandse ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en het Vlaamse departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media verdiepten zich in elkaars werkveld, aanpak, best practices en ambities. Deze uitwisseling leidde tot inspiratie, het vergroten van kennis en meer samenwerking.
  - De Nederlandse ambassade in Brussel en de Vlaamse vertegenwoordiging in Den Haag zetten een bezoekersprogramma op voor een groep jonge opiniemakers uit het culturele veld in Vlaanderen en Nederland. Zij leerden elkaars organisaties en structuren beter kennen, en legden beleidsaanbevelingen voor.

- *Vernieuwing*: nieuwe makers, nieuwe vormen, nieuwe combinaties. Denk bijvoorbeeld aan de ontmoeting tussen Vlaamse en Nederlandse vormgevers en mensen uit het havenbedrijf van Rotterdam en Antwerpen tijdens een vijfdaagse Summerschool, of de cross-over tussen slam poetry en schaduwtheater van Droomtheater en Urban Woorden. Maar denk ook aan de mobiele app Jukebox der Lage Landen, de klankkunstwandeling in Neerpelt en Uden (PNEM en Muscia), het

theater met motion capture technieken van Umland en Crew, en de zoektocht naar eigentijdse vormen van kunstkritiek van het Instituut voor Netwerkculturen en zijn partners.

Veel ruimte ging naar jong en nieuw talent, zoals Yinka Kuitenbrouwer (*HonderdHuizen*), Julie Cafmeyer (*De Therapie*) en BOG. (*GOD.*). De animatiefestivals Anima in Brussel (Flagey) en HAFF in Utrecht sloegen de handen in elkaar voor een Vlaams-Nederlands animatieprogramma met speciale aandacht voor jonge makers en studentenfilms. Benjamin Muller, die *Re:Renaissance* maakte (in samenwerking met C-Mine in Genk en AINSI in Maastricht), schreef ons: "Frappant voor mij was hoe gemakkelijk en efficiënt de communicatie verliep bij alle instituties. *Re:Renaissance* was mijn eerste project als jonge maker en ik kon altijd bij iemand terecht met mijn vragen en ik voelde me waarlijk ondersteund. Ook de jonge makers van *I used to love to look at the Ocean* (Daan van Bendegem en Joke Emmers) zijn blij met de contacten die ze via BesteBuren hebben kunnen leggen. Het stuk is nu opgepikt door Collage producties en beide makers willen graag verder gaan met Vlaams-Nederlandse samenwerkingen.

Jongeren werden door BesteBuren uitgedaagd met de schrijfwedstrijd *Gluren bij de Buren*. 55 Vlaamse en Nederlandse jongeren onder de 25 jaar zonden een stuk in over hun idee van nabuurschap, dichtbij of over de grens. De laureaten kregen een podium in de Brakke Grond en publicatie van hun tekst op de literaire website HardHoofd en via BesteBuren-kanalen.

HIGHLIGHTS EN EVALUATIE

Interesse en betrokkenheid

- Er waren ruim **drie keer meer projectvoorstellen** dan beschikbaar budget. Er gebeurt duidelijk al veel op het vlak van Vlaams-Nederlandse samenwerking, en de zin in meer is groot.
- Naast de grote steden (Amsterdam en Rotterdam, Antwerpen en Brussel) lieten ook steden al Gent, Utrecht, Haarlem, Turnhout, Leuven, Mechelen, Deventer,... zich niet onbetuigd: 39 steden in Nederland, 30 steden in Vlaanderen.
- **Besteburen als jaarthema in diverse steden:**
  - Gent was heel prominent aanwezig in vele BesteBuren-projecten en richtte zelfs het themajaar *Gent Kleurt Oranje* in: <https://stad.gent/gent-kleurt-oranje>. Gentse partners namen deel aan onder meer de grootste Jukebox van de Lage Landen (waarbij mensen in Gent en Utrecht via een mobiele app hun favoriete singalong konden aanvragen, die dan op de plaatselijke beiaard werd gespeeld), Karakterkoppen (een tentoonstelling over een specifieke periode van de psychiatrie, samengesteld in samenwerking met het Teylers museum in Haarlem), In de Pas (een uitwisseling en residentie van Vlaamse en Nederlandse jongeren (12 tot 14 jaar) die samen een voorstelling maakten) en de grote Design Derby (Designmuseum Gent in samenwerking met het Boijmans) over de geschiedenis van vormgeving in de Lage Landen, en natuurlijk de grote expo over Willem I in het STAM.
  - Mechelen richtte een vergelijkbaar themajaar in om de verbondenheid met de noorderburen te vieren. Onder de vlag van *Hollandse Maatjes* werden het hele jaar lang tal van concerten, tentoonstellingen, stadswandelingen, en andere festiviteiten opgezet door diverse cultuurpartners in de stad.
  - Haarlem, dat wordt beschouwd als de meest Vlaamse stad van Nederland, werkte tal van activiteiten uit met het *Haarlem-Vlaanderenjaar*.
  - Het grensgebied - Turnhout, Tilburg, Neerpelt, Zeeland, Noord-Brabant - was goed vertegenwoordigd. Er kwam een pop-up BesteBuren cinema in Turnhout en Tilburg (Mooov en Solar Cinema) met een Vlaams-Nederlands filmprogramma. Er was het Bels Lijntje, een cultureel fietsevenement met jongeren op een oude spoorweglijn van Tilburg naar Turnhout; Er werd een interactieve luisterwandeling ingericht in Uden en Neerpelt (Musica i.s.m. PNEM): een mobiele app die wandelaars laat luisteren naar een muzikale compositie gemaakt door de Nederlandse klankkunstenaar Bart van Dongen rond het thema van WOI. Die blijft online beschikbaar voor download (www.klankatlas.eu) en kan beluisterd worden tijdens wandelingen bij het Klankenbos in Neerpelt en het natuurgebied De Maashorst in Uden. Ook in Neerpelt vond het project Circuslabyrint plaats en presenteerde Ricardo Huisman zijn geluidsinstallaties voor de allerkleinsten. Het poëtische fietsproject Gesneden Woord, waarbij toevallige passanten een tekst mochten

achterlaten voor andere willekeurige passanten waarlangs de fiets passeerde, exploreerde ook de grensstreek. Men schrijft ons daarover: “Het viel ons op dat we niet kunnen spreken in termen van verschillende landen wanneer het aankomt op het menselijk contact, kunst en taal. De goodwill van beide zijden was hartverwarmend en stevige banden zijn gesmeed voor de toekomst”.

- De betrokkenheid van de Vlaamse en Nederlandse gezagsdragers bij BesteBuren was en is groot. De Design Derby in Rotterdam werd geopend door koningin Máxima en bezocht door koningin Mathilde. Beide koninginnen waren aanwezig op de opening van *Vormidable* in Den Haag, de overzichtstentoonstelling van hedendaagse Vlaamse beeldhouwkunst. Nederlands minister van Cultuur Jet Bussemaker ging onder meer op bezoek bij en in gesprek met de Vlaamse en Nederlandse jongeren die samen met Theaterschip (Deventer) en Larf (Gent) de voorstelling *In de pas* maakten. Zij opende ook de expositie *24 uur met Willem* in Den Haag. *Het verloren Koninkrijk. Willem I en België* werd geopend door Vlaams minister van Cultuur Sven Gatz. En mocht hij niet last minute verhinderd geweest zijn, dan zou minister-president Geert Bourgeois de Gentse Design Derby geopend hebben.

Erg symbolisch voor de goede verstandhouding en samenwerking tussen Vlaanderen en Nederland was het bezoek van Mark Rutte, minister-president van Nederland op 15 oktober 2015, aan het Vlaams Parlement. Hij sprak er op uitnodiging van Vlaams Parlementsvoorzitter Jan Peumans de plenaire vergadering toe. Zijn toespraak was getiteld: “Beste Buren”. Het was duidelijk te merken dat beide overheden de structurele inbedding van de samenwerking belangrijk vinden. Zonder verankering komen we niet verder dan ad hoc-initiatieven.

Vlaanderen stuurde ook zijn vertegenwoordigers uit. Zo opende Axel Buyse het Haarlem-Vlaanderen jaar in het Teylensmuseum.

De burgemeesters waren evenzeer betrokken. Heel 2015 trok het Vlaams-Nederlands Huis deBuren i.s.m. de Stad Mechelen, met het project *Een Gemiste Kans?* de Lage Landen door met de vraag: wat als Nederland en België in 1830 samen waren gebleven? Tijdens deze grootschalige speculatief-historische oefening werden antwoorden verzameld van tientallen kunstenaars, opiniemakers en acht burgemeesters uit heel Vlaanderen en Nederland. Heel wat wethouders en schepenen waren hierbij betrokken. Fijn ook dat de schepenen van cultuur in Antwerpen zich meteen engageerde om de Antwerpse musea tijdens het slotweekend gratis toegankelijk te maken voor alle Nederlanders.

Mediabelangstelling

Er was volop media-aandacht voor de relatie Vlaanderen-Nederland. Aanvankelijk was die moeizaam op gang gekomen maar na enige tijd werd BesteBuren duidelijk opgepikt. We hebben het gevoel dat die media-aandacht enkel kan vergroten naarmate de merkbekendheid van BesteBuren groeit.

De VRT-nieuwsdienst bracht op radio en tv verslag uit van het openingsevenement in Rotterdam; NPO Cultura stond een week lang in het teken van Vlaamse kunst en cultuur; *Brussel deze Week* pakte uit met een volledig oranje gekleurde krant, zowel in vorm als in inhoud; er was de BUMA

BesteBuren-dag met het beste van de klassieke muziek uit Vlaanderen en Nederland, door Klara en Radio 4, live vanuit Tivoli Utrecht; er was de zomerreeks 'Holland-België' van Fried' l Lesage en Ruth Joos op de Vlaamse Radio 1, de koninklijke aandacht voor Vormidable (geopend door de koninginnen Máxima en Mathilde) en de Design Derby (geopend door koningin Maxima en ook bezocht door Mathilde), opvallend veel Nederlandse studiogasten in tv programma's op VRT (bijvoorbeeld Jan-Jaap van der Wal als vaste side kick bij 'Reyers Laat', Radio 1-sessies met prachtige Vlaams-Nederlandse formaties (met uit NL o.a. Henny Vriente en Spinvis). Het Nederlandse VPRO-programma Vrije Geluiden besteedde een uitzending aan 'het beste van onze zuiderburen'. De Jukebox der Lage Landen was te zien en horen op Canvas, Radio 1, het VRT Nieuws, RTV Utrecht; *De Standaard* bracht een bijlage uit over VL-NL taalverschillen, *NRC* publiceerde de Pacificatielezing van Peter Vandermeersch, de *Volkskrant* interviewde minister-president Geert Bourgeois heel uitgebreid, ... de magazines *Recto:verso* en *Gonzo* brachten speciale BesteBuren-nummers uit. Volledig persoverzicht: <http://www.besteburen.eu/pers> .

Feedback uit de sector

Uit de sector kregen wij uiteenlopende reacties op het opzet en de uitwerking van BesteBuren, maar het meest opvallend was dat de wederzijdse interesse groot en de reeds bestaande samenwerkingen veelvuldig waren. Een greep uit de belangrijkste punten van feedback:

- "Laat dit meer zijn dan een potje geld", reeds tijdens het openingsfeest verwoord door Naomi Velissariou in een tekst die ze samen met Michael Bijmens schreef. Een pleidooi om naast geldelijke ondersteuning ook te kijken naar de positie van de kunstenaar, het ecosysteem (productie, spreiding enz; aandacht voor het artistieke weefsel en niet enkel de topinstellingen) en het makkelijker maken van Vlaams-Nederlandse mobiliteit en samenwerking, bijvoorbeeld door administratieve vereenvoudiging.
- "Is dit echt een duurzaam project?" Men stelde zich vragen bij het duurzame karakter van de projecten die tijdens het feestjaar op touw zijn gezet. Vele van de partners hebben ons aangegeven intenties tot verder samenwerken te hebben (zie volgende punt: blik op de toekomst vanuit de projecten), andere hadden reeds een min of meer structurele samenwerking. Het lijkt evenwel onrealistisch om te wensen dat alle 100 projecten blijven verdergaan in de toekomst, temeer omdat ze in de toekomst geen ondersteuning vanuit BesteBuren meer zullen krijgen.
- "Zoek (mee) naar betekenisvolle verbindingen met sectoren buiten het kunstenveld": zorg, onderwijs, economie, enz. Dit is iets waar bijvoorbeeld het *Zwart-Witboek* van *Recto:verso* expliciet op inzette.
- "Zet in op talentontwikkeling", en "verlies de mid-career kunstenaar (tussen opkomend en gevestigd talent) niet uit het oog, want die valt steeds vaker uit de boot". Dit zijn beleidsgerelateerde thema's waarvan we sommigen in de toekomst een plek willen geven in een nieuw te ontwikkelen werkingspoot van deBuren.
- En nog een hele reeks erg concrete voorstellen: spiegelfunctionarissen in beoordelingscommissies in Nederland en Vlaanderen; een instrument dat kunstorganisaties toelaat zichzelf te evalueren op diversiteit; cultuurpassen die in beide landen gelden;

sectormomenten: events die mensen, werkzaam in cultuur, samenbrengen en informeren, afhankelijk van vragen en noden die ze zelf aangeven.

Blik op de toekomst vanuit de projecten

Er is een sterke intentie bij de betrokken projectpartners om ook naar **de toekomst** toe te **blijven samenwerken**.

- De partners van het project Art in the Public Space willen een culturele samenwerking opzetten rond de Rotterdamse en Antwerpse *noise scenes*.
- Bring your own Beamer Utrecht en Gent willen hun project hernemen en overwegen kleinere spin-offs voor aanstormend talent.
- DRONGO Rap, een uitwisseling rond slam poetry en rap (DRONGO talenfestival en Slamcity Muntpunt) gaan hun samenwerking verstevigen, onder meer in samenwerking met de Nederlandse Taalunie.
- Het FORUMvoorFILOSOFIE, dat een face-to-face filosofie-event opzette tijdens het Brainwashfestival in Amsterdam, plant een tweede editie en wil daarvoor uitbreiden in schaal en in de breedte (met nog meer partners). Ze zijn ook een Vlaams-Nederlandse filosofiedatabase aan het uitbouwen (www.filosofiezoeker.eu).
- Gaudeamus muziekweek, het festival in Utrecht dat samenwerkte met Transit in Leuven en met de ensembles Nadar en Zwerm, laat weten: "BesteBuren was een mooie gelegenheid om aandacht te vestigen op Vlaams-Nederlandse samenwerking, maar ook na dit bijzondere jaar zal hier verder invulling aan gegeven worden."
- Het Amsterdamse Instituut voor Netwerkcultuur werkte met *Rekto:verso*, het Lab voor actuele kunstkritiek en nog een reeks partners aan kennisuitwisseling rond kunstkritiek vandaag. In 2016 komt er een tweede expertbijeenkomst voor cirtici, met veel aandacht voor het ontsluiten van kennis en ideeën en voor publieke dialoog.
- De festivals Rotterdam Unlimited en Couleur Café willen ook na BesteBuren blijven samenwerken in programmering en het uitwisselen van expertise. Ze doen ook aan promotie van nieuw talent, onder de labels be.focus en nl.focus. Zij laten weten dat "de intentie zal zijn om gezamenlijk een herkenbaar, jaarlijks terugkerend traject te ontwikkelen, dat aan belang zal gaan toenemen en een traject van belang wordt voor Nederlands en Belgisch aankomend talent."
- BesteBuren Smeden Banden, een project rond kunstsmederij wil in de toekomst een e-platform oprichten voor Vlaams-Nederlandse samenwerking waar alle kunstsmeden terecht kunnen om nieuws te krijgen en events te promoten.
- Crew, dat samen met Umland de productie *Explorer: Prometheus Ontketend* maakte, zal een virtueel paviljoen maken voor Vlaanderen en Nederland die samen naar de Frankfurter Buchmesse trekken in 2016. Crew zal daar ook samenwerken met een Nederlandse schrijver

en een immersief beeldverhaal creëren, visueel geregisseerd door Chantalla Pleiter (NL) naar een scenario van Tonnus Oosterhoff.

- In navolging van de residenties van Vlaamse en Nederlandse kunstenaars in respectievelijk een project rond beschut wonen en een psychiatrisch centrum (organisatie KAOS en het Vijfde Seizoen) zal, na de expo in het Kaaitheter, in het fotodok Utrecht een grote tentoonstelling georganiseerd worden waarin van deze artiesten wellicht ook werken, gemaakt in residentie, zullen opgenomen worden. Men spreekt over een “grote meerwaarde voor de kunstenaars, de huisgenoten én de betrokken organisaties. KAOS is nu in gesprek met verschillende partijen om het voortbestaan van de residentie te kunnen bestendigen en mogelijk zelfs (financieel) uit te bouwen”.
- De samenwerking die tot stand kwam tussen het Online Radio Festival in Amsterdam en het online radio-initiatief Stroom uit Gent zal worden geïntensifieerd en hopelijk uitgebreid naar andere Vlaamse radionetten.

Eigen events: openings- en slotfeest

- Het openingsfeest in Rotterdam (februari 2015) werd erg gesmaakt en gaf de gedroomde aftrap voor het hele jaar. Het slotfeest in Antwerpen (februari 2016) wordt door beide partners geëvalueerd als minder prikkelend dan het openingsfeest. Aan de grondslag liggen een aantal last-minute tegenvallers wat de artistieke programmatie betreft, en de moeilijkheid om een programma samen te stellen dat voldoet aan alle wensen van alle betrokken stakeholders (de locatie, de partners, de verschillende overheden) én tegelijkertijd een heldere lijn bevat. Het volledige slotweekend werd als mooi en feestelijk ervaren maar het officiële slotmoment als (te) formeel. De kunst zelf kwam te weinig aan bod.
- De persaandacht voor het openings- en het slotfeest was tot onze blijdschap erg groot.

Verloop en samenwerking

- De samenwerking tussen de collega's van deBuren en DutchCulture liep erg goed. Hun kennis en expertise bleken heel complementair. Ook de samenwerking met de Programmaraad ging vlot en was aangenaam. Samen beschikte de groep over een fijnmazig netwerk en een goede helicoptervisie over de verschillende disciplines in het veld in beide landen.
- De samenwerking met het communicatiebureau Zinnebeeld verliep eerder moeizaam. Afgesproken was dat zij een heuse brede campagne uit de grond zouden stampen, maar zij hebben zich beperkt tot de creatie van een (weliswaar goede) huisstijl en website, en tot het nodige drukwerk.
- Beide partners hebben het gevoel dat het project heeft bijgedragen aan een intensere dialoog op beleids- en sectorniveau tussen Vlaanderen en Nederland.

SPREKENDE QUOTES VAN DEELNEMERS

- Art in the Public Space: “Over het algemeen leeft de perceptie dat kunstenaars uit Nederland zeer goed worden ondersteund door de overheid en de instellingen die er gevestigd zijn en

dat de kunstenaar uit Nederland iets beter is georganiseerd. In de loop van dit project werd deze indruk bevestigd. De Nederlandse kunstenaars (...) stuurden bijvoorbeeld allemaal onmiddellijk een factuur via eigen firma en werkten via een correct aangepast statuut (in tegenstelling tot de Belgische kunstenaars)."

- De interactieve luisterwandeling in Uden en Neerpelt: "op vlak van klankkunst is er vandaag opvallend genoeg vrij veel uitwisseling tussen Vlaanderen en Nederland. Vele Vlaamse geluidskunstenaars volgen een opleiding in Nederland en exposities rond klankkunst zijn vaak grensoverschrijdend qua programmasamenstelling."
- Summerschool Designing Ports of the Future: "Nederlandse organisaties werden als 'opener' ervaren door de deelnemers, in vergelijking met de Vlaamse organisaties. Vooral bij de havens viel dit verschil op." Quote van een deelnemer: "hoe een interessante mix van mensen leidt tot gezonde discussies, waar resultaten uit voortkomen die je alleen nooit zou bereiken"
- Bosch en Zee, de samenwerking tussen Theater aan Zee en Festival Boulevard in Den Bosch: "opvallend in de gesprekken over programmering en de selectie van de gezelschappen was het feit dat bij de nieuwste generatie theatermakers de samenwerking tussen Vlamingen en Nederland ersvanzelfsprekend verloopt. Dit wordt mede veroorzaakt door het feit dat makers/acteurs hun theatervakopleiding vaak bij de burens doorlopen."
- DRONGO rap: "het verschil tussen het Nederlands in Nederland en Vlaanderen was duidelijk te merken. Daarnaast was het opvallend dat in rap veel gebruik wordt gemaakt van meertaligheid zoals het gebruik van Frans (bij de Vlamingen), Engels en straattaal. De Vlaams-Nederlandse samenwerking leidde tot veel inspiratie op het gebied van woordgebruik, woordenschat, taalvariatie en woordcreatie."
- *In de pas*: "Voor de jongeren zijn zo'n samenwerkingen heel interessant, zij leren samenwerken en leren ook mekaar cultuurverschillen kennen. Want al is België-Nederland zo dicht bij mekaar, toch zijn er verschillen en dat maakt het allemaal zo fijn om samen te werken. Maar ook omdat taal hier geen barrière is."
- *Karakterkoppen*: "Nationale verschillen (in presentatiemodaliteiten, taalgebruik,...) waren voelbaar in de totstandkoming, maar leidden op constructieve wijze tot een rijker resultaat. Hoewel het geëxposeerde materiaal grotendeels identiek was, waren *Op het eerste gezicht* in Haarlem en *Karakterkoppen* in Gent twee verschillende tentoonstellingen, elk ingebed in de eigenheid en traditie van beide musea. De samenwerking zorgde ervoor dat beide musea een tentoonstelling organiseerden waarin de invloed van de partner voelbaar was: resultaat: twee opmerkelijke en opgemerkte projecten."
- Online Radio Festival: een internationaal festival in Muziekgebouw aan 't IJ rond online radio maken, waar speciaal aandacht is gegeven aan het jonge Gentse initiatief Stroom: "Dankzij steun van BB waren wij in staat om het jonge onlineradiostation Stroom uit Gent uit te nodigen. Tussen de andere inmiddels meer gevestigde online radiostations leverden zij een zeer waardevolle bijdrage. Niet alleen toonden ze aan het publiek in welke verschillende fasen een nieuw radiostation zich kan begeven, ook brachten zij in gesprekken en

programmering een frisheid en lef die op bezoekers, deelnemende radiostations en onze organisatie een zeer positieve uitwerking had.”

- Go Short werkte reeds nauw samen met het Internationaal Kortfilmfestival in Leuven, en die samenwerking zal verder geïntensiveerd worden. Beide festivals zijn nu o.m. gatekeeper voor Euro Connection, het belangrijkste coproductieplatform voor korte films in Europa. Ze organiseren in 2016 De Kortste Nacht in Leuven en Nijmegen, een programma met de beste Vlaamse en Nederlandse kortfilms van vandaag, met steun van deBuren. Go Short: “De verbinding tussen Nederlands en Vlaams filmtalent zal ook in de toekomst terug op de agenda van het festival staan”.

DE TOEKOMST

Naarmate het feestjaar van BesteBuren zijn einde naderde, groeide op vele banken het besef dat het zonde zou zijn om deze ervaring weg te gooien. Bovendien bleek de bottom-up-benadering van BesteBuren perfect complementair met de reguliere werking van deBuren, die eerder top-down is.

Op 3 februari is een overleg gestart met de Nederlandse provincies Zeeland, Noord-Brabant en Limburg, met de bedoeling een aantal essentiële verworvenheden van BesteBuren te continueren tijdens het culturele seizoen 2016-2017. Het principiële akkoord zal in april verder uitgewerkt worden op ambtelijk niveau, met het oog op definitieve goedkeuring door de Gedeputeerde-Statens. Het project wil geografisch focussen op de grensprovincies in Nederland, wat niet verhindert dat Vlaanderen als geheel benaderd wordt - temeer omdat is voorzien dat de Vlaamse provincies met ingang van 2017 niet meer over culturele materie gaan. Het is de bedoeling om op die manier een bedrag van 125.000 euro samen te brengen.

Eerder al had het Ministerie van Buitenlandse Zaken in Nederland een geplande korting (ad € 45.000, parallel aan de korting van Vlaamse zijde in 2015) op de subsidie voor 2016, die door omstandigheden niet werd geëffectueerd, geormerkt voor voortzetting van het BesteBuren-concept.

Minister-president Geert Bourgeois stelde eenzelfde bedrag ter beschikking met de vraag om duidelijke aandacht te besteden aan het buitenlands beleid van Vlaanderen, door

- het organiseren van activiteiten en de daarbij horende communicatie die focussen op de strategische samenwerking Vlaanderen-Nederland, meer bepaald in aanloop naar de strategische top die dit najaar plaatsvindt in Gent;
- een colloquium over het Vlaams-Nederlands cultuurbeleid in 2016 (op een nog nader te bepalen datum).

We willen dit colloquium zo invullen dat het, naast zijn intrinsieke belang, ook mag gelden als inspiratiebron voor de driejaarlijkse bijeenkomst die de Commissie van CVN beoogt.

Het Vlaams-Nederlands Huis deBuren zelf zal 35.000 euro intern vrij maken, zodat in totaal een werkingsfonds van 250.000 gevormd wordt:

- 20.000 euro voor algemene kosten
- 30.000 euro voor personeelskosten
- 200.000 euro als matchingsfonds

De succesvolle elementen uit het BesteBuren-concept kunnen op die manier ook in 2016-17 worden opgezet in activiteiten die bottom-up, duurzaam, en met aandacht voor geografische spreiding, uitstraling en visibiliteit georganiseerd worden, zonder dat er sprake is van een verderzetting van het feestjaar.

Het is de bedoeling om de diverse elementen die aangereikt worden in deze evaluatie-nota mee te nemen in het nieuwe traject.

Principieel blijven deBuren en Dutch Culture elkaar ook in dit vervolgtraject als preferentiële partners zien. Een en ander hangt evenwel af van de strategische lijnen die door de overheden uitgezet zullen worden en uiteraard voor beide organisaties het kader mee bepalen.